

مهتەلی کازمی له کوردستان کازمی دهبیتە ئەکتەریکی سیاسەتی کوردی؟

18-09-2020

نووسەرەکان

ناوەندی لیکۆلینەوهی رووداو

کورتە : ئەگەر هەلبژاردن بکریت، مستەفا کازمی له کوردستان لیستی دەبیت؟ ئەم پرسیارە له دوای سەردانەکی سەرۆکوەزیرانی عێراق بۆ هەریمی کوردستان زیاتر دووبارە دەکرێتەوه. ئەمە وەکوه مهتەلی نیو مهتەلیش وایه. چونکه هەلبژاردن دەکری، ناکری یان پاش دەخریت

بەرایە

ئەگەر ھەلبژاردن بکریت، مستەفا کازمی لە کوردستان لیستی دەبیت؟ ئەم پرسیارە لە دواى سەردانەکەى سەرۆکوەزیرانى عێراق بۆ ھەریمی کوردستان زیاتر دووبارە دەکرێتەو. ئەمە وەکوو مەتەلی نۆ مەتەلیش وایە. چوونکە ھەلبژاردن دەکرێ، ناکرێ یان پاش دەخریت، جارێ ئەمە بۆخۆی مەتەلیکە. ھەلۆیستەکەى ئەمدواییە "ئایەتوللا" سیستانی، ئەگەری ھەلبژاردنی پێشوخەتەى زیاتر کردووە بەلام، تەنانت ھەندیک لە کاربەدەستانی حکومەتیش، ھێشتا دوودلن لەوێ کە چۆنچۆنی بکریت! حکومەت پارەى پێویستی بۆ ھەلبژاردنەکە لەلایەك ھەلگرتووە، بەلام درک بە بەربەستە سیاسى، ئیدارى و یاساییەکانیش دەکات. بەس وادیارە دواى وتەکانى مەرجەى بالای شیعی، دەبێ ھەر چارەسەرێک بۆ ئەو بەربەستە بدۆزێتەو. مەتەلی ناو مەتەلی ھەلبژاردنەکەش، لیستی گریمانەى مستەفا کازمیە! ئەگەر وایدانئین لیستی دەبیت کە لانیکەم زانیارییەکان تا ئیستا بەو ئاراستەین، پرسیارى ئەم بابەتە ئەوێە کە ئەو لیستە، چ کاریگەرییەك لەسەر نەخشەى سیاسى نۆخۆی ھەریمی کوردستان دادەنیت؟

دیوی دووھەمی باسەکانى ھەلبژاردنی پێشوخەت

لەرۆالەتدا لایەنە سیاسییەکان دژی ھەلبژاردن نین کە خواستێکی خۆپیشاندەرەن بوو. ھەلبەت شارواھ نییە کە زۆربەى لیستە گەرەکان و بەدیاریکراوی ئەوانەش کە بە نزیك لە ئێران ھەژماردەکرین، بۆ ھەلبژاردن گەرموگۆر نین. تەنانت بەرلەوێ کازمی بێت و وادەى ھەلبژاردن دیاریکات، قەیس خەزەلی ئەمیدارى گشتى عەسائیبى ئەھلى ھەق، ھەلبژاردنی پێشوخەت بە فرتوفیاتیکی ئەمریکی ناوردبوو. [1] رێژەى کەمى بەشداری لە ھەلبژاردنی رابردوو کە لە ھەندیک لە پارێزگاکانى باشووردا لە ھەندیک شۆین ھەتا 19% بەش بەرێ نەکردبوو، لەگەڵ دەرکەوتنی نارازى و خۆپیشاندەرەن و مەرجەعیەت وەك ئەکتەریکی نۆخۆی جیاواز، بوونەتە ھۆى ئەوێ مەرجەى زۆرى ئەحزابى سیاسى بۆ ھەلبژاردن بێ مەیل بن. خاوەخواکردن لەسەر لابردنی ئاستەنگ و ناروونییەکانى یاسای ھەلبژاردن و لابردنی ئەو ئاستەنگانەى کە کۆمیسىۆنى بالای سەربەخۆى ھەلبژاردن ئامازەى پێکردوون، نیشانەىەکی دیارى ئەوێە.

لە سەردانەکەى مستەفا کازمیدا بۆ تاران (21/7/2020)، بەرپرسیانى ئێرانى زیاتر جەختیان لە گەرنگی پێوھەندى میژووی و ئابووری نیوان ھەردوولا کردۆتەو و بابەتى ھەلبژاردن لە ھیچ بەیاننامەبەکی رەسمی دیدارەکانى کازمیدا بۆ تاران رەنگى نەداوئەتەو. ئەمە لە کاتیکدا بە کە لە دانووستاندنەکانى دیالۆگى ستراتیژی عێراق - ئەمریکا، بابەتى ھەلبژاردن باخەى پێدراو و ماىک پۆمپیۆ وەزیری دەرەوێ ئەمریکا، لە کۆنگرەبەکی رۆژنامەفانیدا پشٹیوانى لە ھەلبژاردنی پێشوخەت کردووە. [2]

بەشیوھەبەکەى گشتى دەتوانین باس لە ھەبوونی دووبەرەى سەرەکی نۆخۆی - دەرەکی بەکەین لەبارەى ھەلبژاردن. وادیارە سێکۆچکەى سیستانی - نەتەوھەبەگرتووەکان و ئەمریکا پالپشتى گەرەى بپارەکەى کازمین بۆ ھەلبژاردن کە لە چوارچێوھى جێبەجێکردنی داواکاری خۆپیشاندەرەن دابوو. ھەندیک لە ھێزەکانیش بە رۆالەت پشٹیوانى لەمە دەکەن. لەوانەبە ئێران و ھێزەکانى نزیك لەویش، وەك فەتح و دەولەتى یاسا بە دیاریکراوی، زیاتر خوازیارى مانەوھى وەزعی ئیستا بن.

راستیەبەکەى دۆخى خراپى ئابووری، ئالۆزى سیاسى و ناپەزایى جەماوھەرى، لە ھەمووشى گەرنگتر لاوازی کۆنترۆلى دەولەت بەسەر گرووپە چەکدارەکان و بارى ئەمنى، وایانکردووە کە حکومەت بەکردەو شتێکی ئەوتۆی پینەکریت و دەستوبالى بەستراو بێت. ئا لێرەوھەبە کە ئیدی ھەلبژاردن وەك زەرورەتیک دەرەکەوئیت. بۆ نموونە تەنھا لە ماوھى زیاتر لە سە مانگی رابردوودا، 24 جار تەقینەوھو ھێرشى موشەکی کراو کە زۆربەیان لە بەغداى پایتەخت بوون. [3] ئەوانەش زیاتر بۆ دەرەوھەرى فرۆکەخانەى بەغدا و ناوچەى سەوز و کاروانى ھێزەکانى ھاوھەبەمانان و ئەمریکا بوون. حکومەت یان ناتوانى بەکرانى ئەو رووداوانە بدۆزێتەو یان زۆرى بەسەریاندا ناشکێ. وەك نموونەى ئەو ئەندامانەى حزبوللا کە دواجار ناچاربوو بەریان بدات.

مەتەلى لیستی سەرۆکوەزیران

ھێشتا روون نییە کە مستەفا کازمی لیستیک درووستدەکات یان پشٹیوانى لیستیک دەکات بۆ ھەلبژاردن، بەلام حکومەتەکەى کار

لەسەر پلانی چەندسالەى بودجە دەکات و ئەمەش دەریدەخات کە حەزى لایە لە پۆستەکیدە بىمىنیتەوه. هەرچەندە کە پىشتىرش گوتوووتەى لە هەلبژاردنى داهااتوودا، بەپى توانا پىشتىوانى لە "هیزىكى نىشتمانى" دەکات. [4]

هەلبەت ئەم بابەتە تەنیا گرىداوى خواستە شەخسىيەکانى مستەفا كازمى نىيە. بەلكوو بىجگە لەوه، دوو رەهەندى گرنكى دىكەيشى هەن: بەكیان رکا بەرىيەكى ئىزان و ئەمرىكايە لەسەر ئەندازەى هیزدارى مستەفا كازمى يان هەر كەسىكى دىكەى سەربەخۆ كە بىتە سەرۆكۆهزىرانى داهااتوو. ئەوى دىكەشيان بەگرتنەوهى خواستى مانەوهى ژمارەيەك لە بەرپرسانە لە پەناى كازمى!

ئەگەرى دەرکەوتنى سەرۆكۆزىرىكى بەهیز و خاوەن لیست لەهەناوى هەلبژاردنى داهااتوو، يان ئەگەرى گۆپنى نەخشەى سياسى، بە شىوہەىكى راستەوانە پەيوەندى بە بەرژوہەندىيەکانى ئىزان و ئەمرىكايە هەيە لە عىراق. سەرۆكۆهزىرىكى بىدەسەلات ناتوانىت بابەتە گرنگەکانى سياسەتى دەرەوه و هەلوئىستى عىراق لە مەملەنى ئىزان و ئەمرىكا، بابەتى مانەوهى هیزەکانى ئەمرىكا و دۆخى حەشدى شەعبى و تاوانكارىيە رىكخراوەکان كۆنترۆل بکات. واديارە ئەمرىكايەکان لەوه تىدەگەن كە كازمى يان هەر سەرۆكۆهزىرانىكى دىكە ناتوانىت بە تەواوى رەچاوى خواستى هیزەکانى نىزىك لەئىزان لە وڵاتەكەى نەكات. بۆيە لەوانەيە زياتر بەدواى ئەوهوه بن كە لانىكەم هاوسەنگىيەك درووست بىت و سەرۆكۆهزىر ئەوهندە لاواز نەبىت كە هەموو مەرجىك قبۆل بکات. پىدەچىت بژاردەى سەرەكى ئىزان و هاپەيمانەکانىشى يان سەرۆكۆهزىرىكى وابەستەى خۆيان يان سەرۆكۆهزىرىكى لاواز بىت. لەوانەيە هەر ئەوهش هۆكارىكى پىداگرى بەشىك لە و هیزانە بۆ مانەوهى عادل عەبدولمەهدى بووبىت! رکا بەرىيەكە لەسەر ئەوهيە كە كازمى يان هەر سەرۆكۆهزىرىكى دىكەى داهااتوو چەندە هیزى هەبىت. نایا ئەوهندە بەهیزبىت كە لانىكەم بتوانىت جارجار لە قسەى لایەنە نىوخۆيى و دەرەكىيە كارىگەرەکان دەرچىت، يان هەروا بن پەر و پال بىت و بە لاوازی بىمىنیتەوه؟

خالىكى دىكە ئەوهيە كە هەلبژاردنى پىشوہخت پۆستەکانى سەرۆكايەتى پەرلەمان و سەرۆكۆماریش دەخاتەوه بەر تەفواقيكى دىكەى لایەنە سياسىيەکانى داهااتوو. كىشەکانى نىوان محەمەد حەلبووسى و خەمىس خەنجەر لەلایەك و پىنگەى نوجەيفى لەلایەكى دىكە، ئەو پرسیارەى درووستکردوو كە نایا حەلبووسى جارىكى دىكە ئەو پۆستە وەرەگرتنەوه؟ بەهۆى دۆخى نىوخۆيى سياسەتى كوردى، ئەم پرسیارە بۆ پۆستى سەرۆكايەتى كۆماریش لە جىي خۆيدا. ئەم بابەتەش دەتوانىت كارىگەرى لەسەر باسەكەکانى تابىت بە لیستە گرىمانەيەكەى سەرۆكۆهزىران دانىت. هاوولسى لە گەل كازمى يان وەرگرتنى پىشتىوانى ئەو، دەتوانىت كارتىكى گوشارى بەهیز بىت لە سياسەتى نىوخۆيى كورد و سوننە سەبارەت بە پۆستەکانى سەرۆكايەتى پەرلەمان و سەرۆكايەتى كۆمار لە دواى هەلبژاردن.

كازمى و دەنگدەرى كوردستان

ئەگەر لە فەيسبووكدا بە كوردى بەدواى ناوى مستەفا كازمى بگەرىيى چەند پەيچىكى وەكوو لایەنگرانى كازمى بەرچاوە دەكەون. هەلبەت ئەمە بە تەنیا پۆوەر نىيە بۆ ئەوهى كە لەوانەيە كازمى بەتەماى ئەوهبىت دەنگى ئەحزابى كوردى بۆ خۆى بچنىتەوه.

هەبوونى رىژەيەكى زۆرى دەنگدەرانى گەنج و نوو هۆكارن بۆ ئەوهى كە بەستىنى دەرکەوتنى هیزى سياسى نوو لە هەرىمى كوردستان بەهیز بىت. لە ماوهى زياتر لە يەك دەيەى رابردوودا، بەشىكى زۆرى دەنگدەرانى نارازى كەنالىزەى ئەحزابى كوردى نوو بوون. سالى 2009 بزوتنەوهى گۆران بووه سەرتۆپى ئۆپۆزىسيۆن و لە سالى 2017شەوه نەوهى نوو بە كەلكۆهەرگرتن لەو زەمىنەيە، بە بەهیزى دەرکەوت. هەرچەند كە دواتر بەرپۆهەردنەكەى كىشەى تىكەوت. رەفتارى دەنگدەرى نارازى كورد لە رابردوودا زياتر گەپان بووه بە دواى بەدىلىكى دىكەى كوردى. هەر ئەمە وایكرد لە سالى 2018دا، تەنانت ئەو كاتەى كە گۆلەى هەرىمى كوردستان كەوتبووه لىزى و گوشارىكى زۆرى سياسى، ئابوورى و تەنانت سەربازىشى لەسەر بوو، هیزە عىراقىيەکانى وەك نەسر و رەوتى حىكمە كە چاويان لە دەنگەکانى كورد پرىوو، دەنگىكى ئەوتۆ نەبن. لە كۆى 688684دەنگ لە پارىزگای سلېمانى رەوتى حىكمە 937دەنگ و لیستى نەسرى حەيدەر عەبادى 293دەنگى برد. [5] لیستى نەسر لە 642437دەنگى پارىزگای هەولنر 598 دەنگى برد. [6]

واچاوەرواندەكرىت بۆ هەلبژاردنى داهااتوو ژمارەيەكى بەرچاوى دەنگدەرى نارازى لە هەرىمى كوردستان هەبن. هەرچەند ئامارىكى ورد لە بەردەستدا نىيە بەلام، لەرپى بەراوردکردنى رىژەى بەشدارىيەکان لە دوايىن هەلبژاردنى پەرلەمانى كوردستان و پەرلەمانى عىراق دەتوانىن بگەينە ئەو ئەنجامەى كە لانىكەم رىژەيەكى 50% بەشدارى لە هەلبژاردن نەكردوو و بەشىكى بەرچاوى ئەمەش لەبەر ناپەزايەيە. سەرچاوەکانى كۆمىسيۆن وای بۆدەچن كە نىزىكەى 300000 دەنگدەرى نوپىش هەبن. ئەمەش حەوزىكى گرنكى مرۆپىيە بۆ ئەوهى كە ئەحزابى سياسى مانۆرى لەسەر بەن.

لەوانەيە رەفتارى دەنگدەرى كورد بە تابىتەى ئەوانەى كە مووچەخۆرن هەندىك گۆپانى تىدا درووست بىت و گوتارى گواستنەوهى مووچە بۆ بەغدا وەك گواستنەوهى دەنگ لە ئەحزابى كوردى بۆ حىزبىكى عىراق تەرجەمە بىتەوه. بەلام ئەمە لە ئاستىكدا نىيە كە وەرچەخانىكى رىشەيى درووستبکات. بىجگە لەوهش، ئەگەرى رىككەوتنى هەولنر و بەغدا لەسەر پرسی بودجە دەتوانن ئەو كەمپەنگ

